

7. Nedolžnim, dobrim bo
 Prijazno sonce sjalo;
 Pa vreme tud hudó
 Ne bo jim dosti djalo.

9) Slovenski Cerkevni Časopis l. 1848 in Zgodnja Danica l. 1849 itd. hrani v sebi mnogo čvrstih spisov Potočnikovih. — Najprej so „Kratki premislili“ iz sv. evangelija, ki jih je spisoval od 6. nedelje po binkošti l. 1848 do 5. nedelje po binkošti l. 1849 — torej za celo leto nekake homilije pri rani ali jutranji službi božji. — Izmed pesmi slovijo na pr. David in Golijat l. 1848 št. 5; Marija, zgodnja Danica, tečaju 1849 na čelu; Venec na grob visokoč. mašnika Silvestra Pegama l. 1850 št. 5; Pred sv. rešnjim Telesam — pesem s. Alfonsa Liguori — l. 1851 št. 8 (Cvetice ve! ki noč in dan cvetete — Pred Jezusom, o trikrat blagor vam! itd.); Sedem žalost Marije Device 1852 št. 25 itd. — Na razgled služi:

David in Golijat.

1. Ošabno šopiri se tam velikan,
Nad Davida Gol'jat lomasti,
Gerdó zaničuje, mu žuga ta dan
Živalim ga v hrano poklasti;
V železnim oklepu, in z mečem rožlá,
Pastirjevga pride poskusit Bogá.	2. In zali pastirtik, ko mleko in kri,
Rumenkasti lasci ob glavi,
Ki v beli ročici le palco derží,
Prešernimu zoper se vstavi;
En kamenček verže, in — zverne se hrust,
K' mu zadnja beseda je — kletev iz ust.
3. Hudoba nevere se usti takó,
Nad cerkvijo sveto se nósi,
Ji žuga, mogočno razgraja nad njo,
Laži neprenhama trosi,
Ter pravi, de mora, in padel bo Rim;
Pijan od veselja že vriska nad njim.	4. Pa bliža se David naš, Kristus Gospod,
K' je cerkev nevesto pridobil,
Bo Gol'jata udaril in ves njegov rod,
Bo z dihlejcem ust ga razdrobil;
In v brezdnó bo padla hudobe pošast,
Ker cerkve ne zmaga peklenska oblast.

Marija, zgodnja Danica.

1. Marija, o zgodnja Danica!
Prisveti, vsih milost Kraljica!
Nam Jezusa, milosti Solnce znanuj:
Nam grešnim, v tamnicah hudobe,
Prižgi luč nebeške svetlobe,
Luč vere katoliške nad nami ralsuj.	2. Vihar po valovih nas meče,
Z oblakov nam strele blišeče
Razbiti čolnič, nas končati preté;
De b' skoraj nam ti zasvetila!
Prikaži obupnim se, mila!
Nam z upanjem svetim umiri sercé.
3. Tak blizo se Solnca sprehajaš,
Se v morji radosti napajaš,
Ter v ognji Njegove ljubezni goriš;
Ti merzle nam serca ogrevaj,
In prošnjo na prošnjo pridevaj,
De dar nam goreče ljubezni dobiš.	4. Nas grehi, krivice težijo,
Pravične nam kazni pretijo,
In cerkve katoliške je žalostin stan;
Dobrotljiva Matí se skaži,
Serd Večniga ti potolaži,
De milost in spravo doseže kristjan.

O šolskem zdravstvu.

(Govoril pri okr. učiteljski konferenciji v Postojni v 8. dan jul. 1885. l. Franjo Mrcina.)

„Mens sana in corpore sano“.

„Zdrava duša biva v zdravem telesu.“ Ta izrek rimskega satirika Juvenal-a si je postavil za géslo svojemu delovanju in učenju v drugi polovici sedemnajstega stoletja živeči znamenit zdravnik angleški John Locke, s katerim gésлом je napovedal boj takratni krivi, v višjih stanovih vladajoči, sem pa tja smešni, mehkužni vzgoji. — Kot

vzgojitelj mladega gentlemana je spisal knjigo z naslovom: „Misli o vzgoji otrok“, s katero se je skazal temeljitega spoznavalca otroške narave, poudarjaje, da je telesna vzgoja otrok prav tako važna kot dušna.

Na podlogi njegovih zdravih načel o razumnejši fizični vzgoji mladine se je izcimila v osemnajstem stoletji tako imenovana „šola filantropov“ (človekoljubov). Če prav je „filantropizem“ nazore Locke-ja v mnogem obziru pretiral, vendar so njihovi nauki še dan današnjemu vzgojevalcu zelo važni. Njihovo gèslo: „Vse za harmoničen telesen in dušen razvitek človekov“, njihov nauk, da je tedanja šola mnogo preveč zanemarjala telesno vzgojo mladine, ter v istej meri pri pouku gojila golo pametovanje in besedovanje, more biti tudi nam zdanjim vzgojiteljem v svarilo, da je odgovarjaje obstojnina deloma človekovima, tudi vzgoja njegova dvojna: telesna in dušna.

Prva vzgoja otroka je prepuščena domači hiši — materini skrbi. — Če tudi je ta domača vzgoja navadno pomanjkljiva, večkrat celo ničeva, vendar jej moramo priznati, da telesnega napredka otrokovega toliko ne zanemarlja.

Iz domače hiše prestopi otrok v šolo. — Šola ima po materi pričeto delo nadaljevati, ter vplivati na otrokove zmožnosti, da doseže enkrat namen in svrho, koja je človeku prisojena po božjih in socialnih zakonih. — To nadaljevanje pa ne sme biti enostransko, t. j. šola naj otroku ne razvija le umstvene in npravne zmožnosti, ampak ravno tako skrbno naj goji tudi njegov telesni razvitek tako, da vrne enkrat družini krepkega, zdravega in izobraženega državljana. Da še več! Za telesno zdravje mora šola skrbeti, da umstvena in moralna izobražba ne vpliva neugodno na telesni napredek pri mladini.

Občno zdravje državljanov vzdrževati in vzgojevati ima država sama skrb. Država, ki sili vsacega otroka, da mora hoditi v šolo, mora tudi čuvati, da je ta sila otroku v vsakem obziru koristna. Razun tega mora država še posebej skrbeti za zdravje in fizično vzgojo šolske mladine, kajti vrhu tega, da postanejo iz nje člani države, prevzeti bodo morali enkrat tudi brambo domovine. — In ta naloga ni gotovo manjša od one gledé umstvene in naravne izobražbe in pripravljati se je treba na-njo kolikor toliko užé v šoli. Iz tega sledí tesna zveza pedagogike sè „šolskim zdravstvom“, kateri morate skladno napredovati, ako se nočete vzajemno zavirati, ter si nasprotovati.

Če tudi se je užé pred 200 leti pripoznavala, kako važna je telesna vzgoja šolske mladine, vendar se pred nekaj časom še skoraj govoriti ni moglo o šolskem zdravstvu. Dandanes je, se vé, drugače. Ta stroka človeške vzgoje se je v novejšem času vsled vkupnega delovanja pedagogike in zdravilstva tako razširila, da bi obseg tega spisa daleč prekoračil namenjene mu meje, ako bi hotel omenjati vsa raznovrstna vodila, po katerih je mogoče vzgojati otroka umstveno in fizično, ne da bi se imelo na njegov organizem neugodno uplivati. Omenjam tedaj le nekatere glavne točke šolskega zdravstva.

V prvi vrsti govorim tù o boleznih. Mej njimi je, se vé, ogromna večina takih bolezni, katerih kalí otrok prinese od zunaj v šolo; take so n. pr.: „različne bolezni v dihalnih organih“ namreč: nagnenje k grlnim in pljučnim boleznim, sušica; bolezni v organih krvnega toka i. t. d. — bolezni, katerim se učitelj največkrat ne more braniti. Nahajajo se pa tudi take bolezni, katerim more učitelj vsaj posrednje nasprotovati. To so tako imenovane nalezljive bolezni n. pr.: griža, ošpice, oslovski kašelj, kozé, garje, davico in druge grlne bolezni itd. Kako da je mogoče učitelju tem boleznim nasproti delati, to je obče znano po raznih navodilih, ki jih dobivajo šole od svojih oblastnij i. dr.

Posebno pozornost učiteljevo pa zaslužijo bolezni na očeh, ker so one skoro navadno v neposredni dotiki z nedostatki zdanjega šolstva. Do preteklega stoletja bilo je še popolnoma neznano, da tičí eden glavnih vzrokov, ki pospešujejo razvitek različnih očesnih

bolezni prav v šoli. Užé v začetku zdanjega stoletja je opazil Anglež Jakob Ware nekatere znake bolezni na očeh šolskih otrok. To opazovanje očesnih bolezni in raziskovanje njihovih vzrokov se je nadaljevalo po različnih državah do današnjega dné.

Mej očesnimi boleznimi najbolj zanima šolsko zdravstvo kratkovidnost. — Kratkovidne imenujemo navadno iste ljudi, ki ne morejo z očesom razločiti stvari nekoliko oddaljenih, mej tem, ko je prav dobro vidijo od blizu. Kratkovidnost pospešuje prevelika bližinja reči, katere imamo opazovati, stanje z vpognjeno glavo, drobni tisk beril, tudi prevelika oddaljenost stvari, na katere imamo gledati, posebno pa pomanjkanje svetlobe. Proti kratkovidnosti najboljši pripomočki so: prav zidana šolska poslopja, primerno izdelane šolske klopi in druge priprave, zadostna svetloba, natančno nadziranje otrok pri branji in pisanji, prava uredba šolskih učil kot: stenskih tabel, knjig, pisank, risank, črnila i. t. d. Prav tako bi povspeševalo očesno zdravje šolske mladine, da bi bila raba čutov pri pouku enakomernejše razdeljena, to je, da bi otroci ne bili siljeni toliko truditi svojih oči, ter bi namesto njih pogostejše uporabljivali sluh, ali z drugimi besedami: da bi mrtvo črko v knjigi ali na tabli večkrat nadomestovala živa beseda učiteljeva. In če je učitelj užé prisiljen otrokom kaj kazati, naj večkrat preneha, da se otrokom okó nekoliko odpočije ter prostó giblje. To veljá posebno še pri branji, kjer se otroci večkrat silijo, da morajo nepretrgoma upirati oči v slepiven tisk. (Konec prih.)

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban**.)

(Dalje.)

§. 13.

Ljubezen, hvaležnost, sočutje, človekoljubje.

Nadaljni in najkrasnejši natorni nagon je **ljubezen**. Sam Bog jo je posadil v človeško srce zató, ker je hotel, da se imamo vsi medsebojno radi kakor bratje. Kateri otrok ne ljubi svojih staršev? In kateri starši ne ljubijo svojih otrok? Kdo jih k temu naganja? Ta natorni nagon tudi provzročuje, da si drug družemu dobro delamo ter da gledamo, da odvrčamo drug od drugega vsako hudo. Ako se to posreči, potem se rodi v obvarovančevéj duši prijeten občutek, ki ga zovemo hvaležnost. Hvaležni naj bodo posebno otroci svojim staršem in učiteljem, ker jim ti toliko dobrega delajo!

Dober človek se veseli, če se drugi dobro imajo in če so srečni; a boli ga nesreča sobratova. To veselje in žalost provzročuje sočutje in človekoljubje. Sočuvstvujemo pa lahko tudi z ljudmi, ki živijo le v naši domišljiji. Tako omilujemo v povestih dobrega človeka, katerega Bog izkuša, ter se veselimo, ko dobí plačilo za svoje kreposti.

§. 14.

O temperamentih.

Ljudje so si različni ne le po životu, nego tudi po dušnem stanu. Ta je krepak, počljiv in vesel! oni pa bolehav in tožen; tretji je vročkrven in nezadovoljen itd. Razlika torej, katera prebiva v životu in dušnem stanu posameznikov, imenuje se **temperament**. Razločujemo čvetero glavnih temperamentov: 1.) sangvinični (lehka kri);

bolezni prav v šoli. Užé v začetku zdanjega stoletja je opazil Anglež Jakob Ware nekatere znake bolezni na očeh šolskih otrok. To opazovanje očesnih bolezni in raziskovanje njihovih vzrokov se je nadaljevalo po različnih državah do današnjega dné.

Mej očesnimi boleznimi najbolj zanima šolsko zdravstvo kratkovidnost. — Kratkovidne imenujemo navadno iste ljudi, ki ne morejo z očesom razločiti stvari nekoliko oddaljenih, mej tem, ko je prav dobro vidijo od blizu. Kratkovidnost pospešuje prevelika bližinja reči, katere imamo opazovati, stanje z vpognjeno glavo, drobni tisk beril, tudi prevelika oddaljenost stvari, na katere imamo gledati, posebno pa pomanjkanje svetlobe. Proti kratkovidnosti najboljši pripomočki so: prav zidana šolska poslopja, primerno izdelane šolske klopi in druge priprave, zadostna svetloba, natančno nadziranje otrok pri branji in pisanji, prava uredba šolskih učil kot: stenskih tabel, knjig, pisank, risank, črnila i. t. d. Prav tako bi povspeševalo očesno zdravje šolske mladine, da bi bila raba čutov pri pouku enakomernejše razdeljena, to je, da bi otroci ne bili siljeni toliko truditi svojih oči, ter bi namesto njih pogostejše uporabljivali sluh, ali z drugimi besedami: da bi mrtvo črko v knjigi ali na tabli večkrat nadomestovala živa beseda učiteljeva. In če je učitelj užé prisiljen otrokom kaj kazati, naj večkrat preneha, da se otrokom okó nekoliko odpočije ter prostó giblje. To veljá posebno še pri branji, kjer se otroci večkrat silijo, da morajo nepretrgoma upirati oči v slepiven tisk. (Konec prih.)

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban**.)

(Dalje.)

§. 13.

Ljubezen, hvaležnost, sočutje, človekoljubje.

Nadaljni in najkrasnejši natorni nagon je **ljubezen**. Sam Bog jo je posadil v človeško srce zató, ker je hotel, da se imamo vsi medsebojno radi kakor bratje. Kateri otrok ne ljubi svojih staršev? In kateri starši ne ljubijo svojih otrok? Kdo jih k temu naganja? Ta natorni nagon tudi provzročuje, da si drug družemu dobro delamo ter da gledamo, da odvrčamo drug od drugega vsako hudo. Ako se to posreči, potem se rodi v obvarovančevéj duši prijeten občutek, ki ga zovemo hvaležnost. Hvaležni naj bodo posebno otroci svojim staršem in učiteljem, ker jim ti toliko dobrega delajo!

Dober človek se veseli, če se drugi dobro imajo in če so srečni; a boli ga nesreča sobratova. To veselje in žalost provzročuje sočutje in človekoljubje. Sočuvstvujemo pa lahko tudi z ljudmi, ki živijo le v naši domišljiji. Tako omilujemo v povestih dobrega človeka, katerega Bog izkuša, ter se veselimo, ko dobí plačilo za svoje kreposti.

§. 14.

O temperamentih.

Ljudje so si različni ne le po životu, nego tudi po dušnem stanu. Ta je krepak, poučljiv in vesel! oni pa bolehav in tožen; tretji je vročkrven in nezadovoljen itd. Razlika torej, katera prebiva v životu in dušnem stanu posameznikov, imenuje se **temperament**. Razločujemo čvetero glavnih temperamentov: 1.) sangvinični (lehka kri);

2.) kolerični (topla kri); 3.) melanholični (težka kri); 4.) flegmatični (mrzla kri).

Sangvinik ima nežno vitko telo, dopadljiv obraz, veselo in živo oko; on govori naglo, hodi lahko in kreče se hitro. — Sangvinik je poučljiv, a pozabljiv, dobrosrčen in postrežljiv, če ga to ne stane preveč truda; on je vesel, družljiv in pokoren, a nagnen k lehkomiselnosti.

Melanholik je slabotnega života, globoko-vdrtih oči, ima mrtev, a vender miren pogled, slaboten glas, govori počasno, enozvočno in hodi previdno. — Melanholik je zmerom tožen in samotni ter vidi povsod nepremakljive težkobe; on se uči in pojmi težko, ima pa dober spomin, priden je, točen in vztrajen.

Kolerik je močne postave, ima izrazito lice, široko in obokano čelo, ognjeno oko, mogočen glas in trdno hojo. — Kolerik je naglojezen in postane hujši, če se mu upiraš. Če ga pa znaš prijeti z lepo in mило, takoj se pomiri. On je slavohlepen in zapovedljiv, jezovit in nezadovoljen, vender pa sposoben velikih del in krepostij.

Flegmatik ima miren, mrtev pogled, izrazito lice, veliko glavo, kratko sploščeno čelo, male izstopajoče oči, močne čeljusti, debele ustnice, kratek debel vrat, ozke prsi, slaboten glas. — Flegmatik ljubi mir in lagotnost, on je pogoden, neobčutljiv in nikoli nij jezen, nikoli vesel, nikoli žalosten, on je mlačen ali hladen proti vsemu. Flegmatik je redoljuben in precej marljiv.

Temperamenti so večinoma pomešani mej seboj, tako, da redko dobimo čisto le en temperament pri tem ali onem človeku. Najnavadniji mešanici sti: sangvinično-kolerični in melanholično-flegmatični temperament.

Temperamente posameznikov je kaj dobro poznati, zato, da znamo z vsakim ravnati, kakor je primerno njegovemu temperamentu.

§. 15.

Človeška duša je neumrjoča!

Človek ima tu na svetu trudapolno življenje. Duša je s telesom sklenena, in oba morata mnogo trpeti. Telo človeško po smrti razpade, a duša se združi s svojim Stvarnikom zato, da bi večno živela. Tako nas je učil Jezus Kristus, naš gospod in učitelj!

Česar je pa Jezus Kristus s svojim naukom zagotovil, o tem je slutil užé moder mož v starem veku — bil je to Sokrat.

Blagi ta mož je moral zaradi svoje modrosti in kreposti mnogo trpeti. Vrgli so ga v ječo ter ga obsodili na smrt. Po nedolžnem obsojeni modrijan si je tu mislil: „Vsem ljudem dobro delam, a ta dobrota se mi vrača s hudim, hočejo me umoriti! Jaz tedaj tukaj na zemlji ne dobim plačila za svojo krepost. Svet pa je tako urejen, da iz te uredbe sklepam, da mora Bog biti neskončno moder in dobroten. Ali bi pa mogel to o Bogu reči, da ne dobí krepostni človek nobenega plačila za prebite krivice? Ne! In, ker se s smrtjo končá zemsko življenje; ali naj duša dalje ne živi, da na onem svetu dobí plačilo, in to toliko večje plačilo, čem več je morala trpeti na zemlji? — Iz tega sklepam — in gotovo po pravici — da moja duša ne neha s telesom, marveč da bo živela na veke, tudi potem, ko telo razpade v prah!“ —

Tako si je mislil modri Sokrat, in tudi nam kaže um, da mora duša biti neumrjoča.

Bog je človeka ustvaril po svoji podobi; vdihol je va-nj svoj lastni duh, s čimer je človeka odlikoval pred vsemi drugimi stvarmi na zemlji! Gotovo lep neprecenljiv dar! In, ali naj bi Bog po smrti človekovi ta krasni dar — dušo — uničil? Ali naj se duša ne vrne k Onemu, od kogar je izšla? Da, neskončno dobri Bog:

Ko ilnato boš jéčo strl,
 Ne bom umrl!
 No duhu poženó peróti,
 Ki jih iz dóla solz in zmot
 Razvije na skrivnostno pot, —
 Kam? Tébi hitel bom naproti,
 Da énkrate Tvoj obraz bi zrl,
 Da zrl bi solnčnojasno lice,
 Obraz ljubezni in resnice! . . .
 To prst pa prsti izrocé . . .

(Simon Gregorčič.)

Pomisliti moramo dalje, da se darovi naše duše neskončno dovršujejo, kar po tem takem ne preneha, ko človek umre. Ali naj bi premodri Stvarnik kaj ustvaril, kar svoje popolnosti nij moglo doseči? In kako bi si mogli tolmačiti hrepenenje po stalnej sreči; kako bi si razložili naravne pravice in nádeje na plačilo in kazni, da nij družega življenja, ki te pravice, te nádeje uresniči? . . .

Ne, duša ne umré s človeškim telesom vred, marveč združivši se s svojim Stvarnikom, živi na vekov veke!

(Dalje prih.)

O vnanji obliki naše „Prve Računice“.

(Spisal A. L.)

Ako z naslednjimi vrsticami omenjam nekaj o zdanji „Prvi Računici“ za slovenske ljudske šole (dr. vitez Fr. Močnik-ovi), naslanjam se pri tem na lastne izkušnje in na izkušnje svojih tovarišev. Oziram se pri tem na potrebe ljudskih šol na deželi, nikakor pa ne na one v mestih. Moje opazke pak imajo le ta namen, da bi jih strokovnjaki blagovolili pretresovati in ako so v istini stvari v korist, da bi se oziralo na nje pri prihodnjih izdajah imenovane računice.

Mislimo si večrazredno ljudsko šolo na deželi, kjer vsak dan po 70, 80 in več učencev hodi v en razred ali v enorazrednico, ki ima tudi dovolj učencev. Tù princem delé „abecednik“, „Prvo Računico“ in ploščico s kamenčkom. Primerjajmo „abecednik“ z „računico“ najpred po vnanji obliki! Abecednik je trdo vezan ter ima precej močne stranice, računica pa je po vnanji podobi ravno narobe. Računica je tako rahlo vezana, da se ji pri rabi le prehitro začno listi ali deli knjižice odluščevati, da nit prehitro papir prejé itd.; z eno besedo: v nemirnih in razderajočih rokah učencevih je knjižica kmalu nerabljiva. Platnice pri računici so iz navadnega papirja. Obé knjižici naj bi učencu vsaj enó leto služili. Kolikokrat morajo jih v tem času v šolo prinesiti! Kolikokrat jih rabijo v šoli, kolikokrat domá pri učenju ali spisovanju domačih nalog i. t. d.! Še trdovezani abecednik večkrat ne učaka konec prvega leta, kako tedaj toliko mehko vezana računica! Zraven tega pa, da je računica tako mehko vezana ima tudi sploh tako slab papir, da se kmalu, kmalu uniči.

Če se tej opazki oporeka s tem, da je učiteljeva dolžnost, da mnogokrat knjižice učencev natanjko pregleduje in gleda, da jih prehitro ne pokvari, se s tem učitelju nalaga več dela in odgovora. Zraven tega pa bi se „Prva Računica“ tudi, kar se tiče tiska, morala nekoliko popraviti. To veljá posebno v številnem prostoru od „ene do deset“. Dajmo učencu računico v roko! Dvakrat, trikrat pokažimo mu prvo stran, vender si je ne bode zapamtil. Na zadnji strani jo bode v četrtri iskal. Od kod neki to? Velikost tiska je po vsi knjigi enakomerna; kako si more nevajeno okó prvo stran, ki se od drugih ne loči, — zapomniti? Poglejmo prvo stran! Najprvo so tù štiri vrste, —